

RAMMEPLAN OG FORSKRIFT FOR VIDEREUTDANNING I PSYKISK HELSEARBEID

60 studiepoeng

**Fastsatt 1. desember 2005 av
Utdannings- og forskningsdepartementet**

INNHold

FORORD.....	3
Begrunnelse for nasjonale rammeplaner.....	3
Rammeplanens funksjon	3
1 INNLEDNING	5
Bakgrunn for studiet.....	5
Generelt om studietilbudet.....	5
2 MÅL FOR STUDIET	6
3 INNHold I UTDANNINGEN.....	7
3.1 Felles innhold.....	7
3.2 Tverrfaglig fordypning i psykososialt arbeid.....	9
3.3 Fagspesifikk fordypning i sykepleie	11
3.4 Fagspesifikk fordypning i sosialt arbeid	12
3.5 Fagspesifikk fordypning i fysioterapi.....	13
4 ARBEIDSFORMER	15
5 KRAV TIL UNDERVISNINGSPERSONALET	16
FORSKRIFT TIL RAMMEPLAN FOR VIDEREUTDANNING I PSYKISK HELSEARBEID	17

FORORD

Begrunnelse for nasjonale rammeplaner

På bakgrunn av drøftinger og utredning om videreutdanning i helse- og sosialfagene er det vedtatt at det skal utarbeides rammeplaner for sentrale videreutdanninger.

Slik situasjonen er i dag har en del videreutdanningstilbud et nærmest sammenfallende innhold til tross for forskjellige betegnelser, mens innholdet i mange tilbud med samme navn varierer fra høgskole til høgskole.

Rammeplanene for de vanligste utdanningene kan derfor være gunstige styringsredskap, som både forenkler godkjenningsprosedyrene, og gjør kravene til videreutdanningene kjent på forhånd. På denne måten vil både studenter og arbeidsgivere kunne øke sin kjennskap til opptakskrav og innhold i en videreutdanning.

Premissene for utviklingen av høyere utdanning er lagt i flere offentlige dokumenter de seneste årene. Når det gjelder videreutdanning i helse- og sosialfag eksplisitt, ble det stadfestet allerede i St.meld. nr. 41 (1987-88) - Nasjonal Helseplan at målsettingene for videreutdanningene er:

- 1 å sikre den enkelte students kunnskaper
- 2 å tilføre helse- og sosialarbeidere kunnskaper i tråd med nye behov og målsettinger

Det pekes også på at videre- og etterutdanningstilbudene bør være tverrfaglige. Brukerperspektiv og brukermedvirkning er også momenter som vektlegges sterkere enn før. Sett i sammenheng med dagens helseproblemer og sosiale utfordringer fører dette til et behov for nytenkning og flerfaglighet både i praksisfeltet og i utdanningene. Samtidig pekes det fra noen av utdanningene på at det er viktigere at videreutdanningene gir studentene reell fordypning enn at de tilpasses flest mulig grupper av helse- og sosialarbeidere.

Rammeplanens funksjon

Rammeplanen angir målområder for og bestemmer innholdet i videreutdanningen i Norge, og den er et nasjonalt styringsmiddel for hver videreutdanning det lages rammeplan for. Hovedintensjonene med rammeplaner er å sikre et likeartet faglig nivå, fremme mulighetene for fleksible utdanningsløsninger og gjøre de enkelte videreutdanningene innen hvert fagområde likeverdige i hele landet.

Rammeplanen skal være med å sikre at samme videreutdanningstilbud ved forskjellige høgskoler blir enhetlig innen viktige områder. Den skal også gi høgskolene frihet til faglig og pedagogisk utviklingsarbeid ut fra høgskolens lokale forutsetninger. Rammeplanen vil måtte endres dersom helse- og sosialpolitiske mål og utviklingen i samfunnet skulle tilsi dette.

Rammeplanen skal beskrive utdanningens mål, innhold, arbeidsmåter, vurderingsformer, organisering/omfang, opptakskrav og kvalifikasjonskrav til lærerpersonalet.

Den enkelte høgskole utarbeider en fagplan som viser hvordan høgskolen ønsker å organisere og tilrettelegge sitt utdanningsprogram innen de grenser rammeplanen fastsetter.

Fagplanen høyskolene utarbeider skal gi en nærmere beskrivelse av:

- målene for utdanningen; disse skal være i samsvar med rammeplanens mål og skal skissere både ferdighetskrav og kunnskapskrav
- opptakskravene, som skal angi om det dreier seg om en videreutdanning hvor en krever en spesiell grunnutdanning, eller om det er en tverrfaglig videreutdanning
- faginnholdet, som viser hvilke emner og problemområder som skal presenteres i studiet, og hvordan disse skal dekke planens mål. Studiepoengfordeling skal også fremgå.
- studie- og arbeidsformer, som viser hvordan studentene skal oppnå studiets mål gjennom studiedeltaking og ved hjelp av pensum
- organiseringen og omfanget av studiet med angivelse av mulighetene for heltids-/deltidsstudier og eventuelle desentraliseringsmuligheter samt opplegg for eventuell praksis
- vurderingsordningen, som viser sammenheng mellom mål, innhold, studie- og arbeidsformer og den valgte vurderingsordningen. Valget av vurderingsordning skal således begrunnes ut fra kravet om at studenten skal ha oppnådd studiets mål for å bestå avsluttende eksamen.
- kravene til kvalifikasjoner hos undervisningspersonalet

Av fagplanen skal det videre gå klart fram om studiet fyller de krav som til enhver tid er fastsatt i lover og forskrifter for spesielle videreutdanninger.

1 INNLEDNING

Bakgrunn for studiet

Denne rammeplanen angir formålet med og bestemmer innholdet i en tverrfaglig videreutdanning i psykisk helsearbeid på 60 studiepoeng. Rammeplanen erstatter midlertidig rammeplan om videreutdanning i psykiatrisk sykepleie, godkjent studieplan i psykiatrisk sosialt arbeid og midlertidig studieplan i psykosomatisk og psykiatrisk fysioterapi.

Psykisk helsevern har tradisjonelt vært betraktet som en medisinsk disiplin. Tilbudet til pasienter med akutte og alvorlige lidelser var behandling og omsorg i institusjon, og privat pleie. Med utviklingen av nye medisiner og nye behandlingsmetoder kunne et økende antall pasienter behandles poliklinisk. Til å begynne med gjaldt det de en mente hadde lettere lidelser, og oppfølging av pasienter mellom akutte sykdomsutbrudd. Etterhvert har synet på psykiske problemer, kunnskap om omfanget og om hjelpebehovene, samt den videre utviklingen i behandlingsmulighetene og -måtene ført til store endringer i tjenestetilbudene til målgruppen. Mennesker med alvorlige psykiske lidelser kan bo utenfor institusjon dersom forholdene legges til rette for det i lokalsamfunnet, dvs. økonomi, boforhold, arbeid/sysselsetting, fritid og medisinsk og psykologisk oppfølging. Institusjonene bygges derfor nå ned og mennesker med forskjellige grader av psykiske problemer skal i størst mulig grad kunne få de tjenester de har behov for lokalt, i kommunen der de bor. Dette skal de fortrinnsvis få av den ordinære helse- og sosialtjenesten. Også mennesker med behov for institusjonsomsorg skal, dersom det er mulig, få slikt tilbud lokalt. Spesialisttjenestene på fylkeskommunalt nivå skal bygges opp for å imøtekomme akutte behandlingsbehov og for veilednings- og oppfølgingsoppgaver.

En av de store utfordringene for sosial- og helsetjenesten fremover (jf. St.meld. nr. 50 1993-94), er å utvikle tjenestetilbudene slik at de framstår som gode og helhetlige. Dette innebærer samordning av tjenestetilbudene på kommunalt og fylkeskommunalt nivå, og samarbeid mellom personalet innenfor og på tvers av disse. Gjennom tverrfaglig videreutdanning i psykisk helsearbeid kan flere yrkesgrupper innenfor helse- og sosialtjenesten få økt kompetanse i psykisk helsearbeid, og bli stimulert til samordning og samarbeid.

Generelt om studietilbudet

Videreutdanning i psykiatrisk sykepleie har vært den dominerende videreutdanning på området. Videreutdanning i psykiatrisk sosialt arbeid tilbys bare på en av høgskolene. Den midlertidig godkjente studieplanen for videreutdanning i psykosomatisk og psykiatrisk fysioterapi tilbys også bare på en av høgskolene. For å videreføre de eksisterende videreutdanningenes erfaringer, vil rammeplanen gi rom for at det innen en tverrfaglig ramme tilbys fagspesifikk fordypning på 30 studiepoeng innenfor de tre yrkesfagene. På alle studiesteder skal det være tilbud om en tverrfaglig fordypningsdel i psykososialt arbeid på 30 studiepoeng.

I alle fordypningsenhetene, og spesielt i den tverrfaglige fordypningsdelen, legges det vekt på å utvikle studentenes relasjonskompetanse. Det innebærer å forstå psykiske lidelser i et relasjonelt perspektiv, og arbeide med de relasjonelle aspektene av psykiske lidelser i samhandling med bruker og nettverk. Mennesker med psykiske lidelser og psykososiale problemer har krav på å bli møtt som enkeltpersoner og som del av de sammenhenger de lever i, med sine særegne behov, ressurser og ønsker. Viktige prinsipper er rett til et selvstendig liv og krav på respekt for egne valg, uansett lidelsens alvorlighetsgrad og art. Bare lovhjemlet rett til inngripen kan begrense disse rettighetene, også da er det et krav at

brukernes interesser og rettssikkerhet skal ivaretas. Kvaliteten på relasjonen mellom bruker og fagperson er derfor av stor betydning, og stiller krav til både den personlige og den faglige kompetansen.

Høgskolen skal tilrettelegge videreutdanningen for en tverrfaglig målgruppe fra helse- og sosialtjenesten på kommune-, fylkes- og statlig nivå, og utdanningen skal være rettet mot tverrfaglig arbeid i feltet. Den skal fremme studentenes evne til samhandling og samarbeid *med brukere*, og evne til samhandling og samarbeid *om brukernes behov*. Studiet omfatter psykisk helse i et livsløpsperspektiv og arbeidsoppgaver innen helse- og sosialtjenesten på alle nivåer.

2 MÅL FOR STUDIET

Studiet skal kvalifisere helse- og sosialarbeidere til arbeid med mennesker som har psykiske problemer, innenfor den kommunale helse- og sosialtjenesten og spesialisthelsetjenesten.

Studentene skal utvikle sin evne til å gi omsorg og hjelp til mennesker med ulike grader av psykiske problemer og lidelser på en måte som styrker evnen til å ta i bruk egne ressurser og øker muligheten til å mestre egen livssituasjon. Det skal derfor legges vekt på at studentene utvikler sin relasjons- og omsorgskompetanse. Evne til å arbeide med migrasjonsproblematikk, og til å gi hjelp og omsorg til mennesker fra forskjellige kulturer er en viktig del av dette.

Det skal legges vekt på at studentene utvikler evne til å samarbeide med brukere, pårørende og andre yrkesgrupper i statlig, fylkeskommunalt, kommunalt eller frivillig arbeid. Dette gjelder forebygging, behandling, rehabilitering og habilitering i forhold til mennesker med psykiske lidelser. Forpliktende samarbeid mellom yrkesgrupper, etater og nivåer vektlegges, med tanke på sammenhengende og helhetlige tjenestetilbud til mennesker med psykiske problemer.

Studiet skal gi studentene kunnskap om hverandres fag. Det enkelte fags perspektiver og arbeidsmåter anvendes i en felles innholdsdel og det tilrettelegges for tverrfaglige praksisstudier/prosjekter og tverrfaglig fordypning.

Kandidaten skal etter endt studium ha:

- kunnskap om menneskets utvikling, forståelse for menneskelig mangfold og risiko for utvikling av psykiske lidelser
- kunnskap om ulike perspektiver på psykiske lidelser og kunne forholde seg analytisk til sammenhengene mellom ulike årsaksforklaringer og behandlingsmodeller
- evne til å sette seg inn i opplevelser og konsekvenser av psykiske lidelser
- kompetanse i å etablere relasjoner med og gi omsorg til mennesker som har psykiske lidelser og deres pårørende, med utgangspunkt i deres ressurser, ønsker og behov.
- erkjent og utviklet sin personlige kompetanse; kreativitet og mot
- utviklet forståelse for behovet for sammenhengende og helhetlige tilbud
- kunnskap om, anerkjenne og kunne gjøre seg bruk av andre faggruppers kompetanse i et forpliktende samarbeid og utvikle evne til kommunikasjon og samhandling på tvers av faggrupper og nivåer
- evne til kritisk og etisk refleksjon i psykisk helsearbeid
- evne til å systematisere og formidle erfaringsbasert kunnskap
- kunnskap om og evne til å anvende eget fags særegne bidrag i psykisk helsearbeid
- utviklet seg faglig og personlig, og styrket evnen til videre utvikling

3 INNHOLD I UTDANNINGEN

Studiet er tverrfaglig og er bygget opp med en felles innholdsdel på 30 studiepoeng, og parallelle fordypningsenheter på 30 studiepoeng.

Felles innholdsdel består av følgende delemmer:

- Mennesket, psykiske lidelser og det sosiale miljø 12 studiepoeng
- Organisering av tjenestene for mennesker med psykiske lidelser 9 studiepoeng
- Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning 9 studiepoeng

Felles innholdsdel forutsetter en tverrfaglig sammensatt studentgruppe. 15 av studiepoengene skal gjennomføres først, og gi et felles grunnlag.

Fordypningsenhetene er:

- Tverrfaglig fordypning i psykososialt arbeid 30 studiepoeng
- Fagspesifikk fordypning i sykepleie 30 studiepoeng
- Fagspesifikk fordypning i sosialt arbeid 30 studiepoeng
- Fagspesifikk fordypning i fysioterapi 30 studiepoeng

Fordypning skal innebære:

- a) teoretisk utdypning innen det aktuelle fordypningsområdet
- b) utvidet forståelse for eget fags og egen yrkesgruppes rolle i psykisk helsearbeid
- c) handlingskompetanse med basis i eget fag, arbeids- og livserfaring
- d) videreutvikling av den enkeltes personlige og faglige kompetanse

3.1 Felles innhold

30 studiepoeng

I denne tverrfaglige delen av studiet skal studentene tilegne seg ny kunnskap og kompetanse som skal videreutvikles i fagspesifikk fordypning eller tverrfaglig fordypning i psykososialt arbeid.

Studentene skal i felles innholdsdel utdype sin kunnskap om psykiske lidelser og sette seg inn i hvordan det kan oppleves å ha psykiske lidelser. Konsekvenser av psykiske lidelser for enkeltindivider, familier og for samfunnet skal vektlegges. Studentene skal videre utdype sin kunnskap om hvordan samfunnet historisk har forholdt seg til psykiske lidelser; f.eks. gjennom lovgivning, organisering av tjenestene og utviklingen av hjelpetiltak. De erfaringer og behov brukerne har og den hjelp og omsorg brukerne etterlyser, skal vektlegges. Studiet skal utfordre studentenes holdninger til psykiske lidelser. De skal reflektere over og ta standpunkt til etiske dilemma.

I felles innholdsdel skal studentenes kunnskap om kommunikasjon og samhandling utdypes, og teori på dette området knyttet til psykiske lidelser spesielt vektlegges. Studentene skal utvikle sin forståelse for relasjonens betydning og forutsetninger i psykisk helsearbeid. Livserfaringer og den erfaringsbaserte kunnskap som studentene har fra sin yrkespraksis, er en viktig del av innholdet. Bruker- og pasienterfaringer skal trekkes inn.

Delemne 1A Mennesket, psykiske lidelser og det sosiale miljø

12 studiepoeng

I dette delemnet behandles grunnleggende begreper som helse, sosiale problemer, sykdom og livskvalitet sett i sammenheng med hvordan mennesker kan utvikle psykiske problemer og lidelser og ulike modeller for behandling av slike lidelser.

Studentene skal utdype sin kunnskap om psykiske lidelser, sin forståelse og innsikt i hvordan psykiske lidelser oppleves og hvilke konsekvenser de kan få i hverdagen. De skal kunne analysere sammenhengen mellom psykiske lidelser og biologiske, psykologiske, sosiale og samfunnsmessige forhold, og vurdere konsekvenser av valg av behandlingsmodell eller handlingsalternativ. De skal tilegne seg kunnskaper om ulike syn på psykiske lidelser i forskjellige kulturer, og sammenheng mellom migrasjon og psykisk helse.

Sentrale tema:

- Etikk, menneskesyn, livskvalitet, menneskers tro og adferd under vekslende kår
- Ulike perspektiver, teorier og behandlingsmodeller knyttet til psykiske lidelser
- Aktuelle og potensielle brukergrupper
- Sammenhengene mellom medisinske, sosiale og samfunnsmessige forhold og psykisk helse
- Konsekvenser av psykiske lidelser for enkeltmennesker, familier og lokalsamfunn; uttrykksformer og erfaringer
- Migrasjon og psykisk helse

Delemne 1B Organisering av tjenestene for mennesker med psykiske lidelser

9 studiepoeng

Psykisk helsearbeid fordrer innsats fra ulike yrkesgrupper og ofte på ulike forvaltningsnivå i samarbeid om felles mål. I dette delemnet vil lovverket og arbeidsdelingen i feltet stå sentralt. Det psykiske helsevernets historie, og en kritisk gjennomgang av hvordan synet på og behandlingen av pasientene/brukerne har endret seg inngår. Tvangsproblematikken behandles i dette delemnet.

Studentene skal utdype sine kunnskaper om hvordan samfunnet ved det offentlige, private og frivillige hjelpeapparatet har møtt behov for omsorg og hjelp hos mennesker med psykiske lidelser, og hvordan de kan og bør imøtekomme behov i fremtiden; dette inkluderer kvalitetsutvikling og internkontroll. De skal videre utdype sine kunnskaper om ulike yrkesgrupper i hjelpeapparatet og om tverrfaglig samarbeid på tvers av nivåer og etater. Studentene skal videre sette seg inn i bakgrunnen for og konsekvensene av desentralisering av tjenestene.

Sentrale tema:

- Psykiatriens og psykisk helseverns historie
- Helse- og sosialpolitikken og konsekvenser av den for mennesker med psykiske lidelser
- Organisering av kommunale, fylkeskommunale og statlige tjenester med tanke på hjelp til mennesker med psykiske problemer og lidelser
- Taushetsplikten
- Frivillige, selvhjelps- og brukerstyrte tiltak
- De ulike profesjonene og deres arbeidsmåter i psykisk helsearbeid
- Kvalitetsutvikling og internkontroll

Delemne 1C Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning

9 studiepoeng

I dette delemnet skal kunnskap fra grunnutdanningene om kommunikasjon og samhandling mellom mennesker utdypes. De konsekvenser psykiske lidelser kan få på samspill i parforhold, familier og nettverk vektlegges.

Studentene skal bli bevisst på og utvikle sin evne til kommunikasjon og samhandling. Det skal legges vekt på at studentene utforsker relasjonens forutsetninger og betydning for psykisk helse og i psykisk helsearbeid.

Kommunikasjon og samhandling knyttet til tvangs- og konfliktsituasjoner skal vektlegges. Forståelse for egen rolle i samarbeid med bruker, pårørende og andre fagpersoner skal utdypes.

Sentrale tema:

- Kommunikasjon og samhandling i familier, grupper og nettverk
- Kommunikasjons- og samhandlingsteorier knyttet til psykiske lidelser
- Relasjonens betydning og forutsetninger
- Egenopplevelse av ulike samhandlingsrelasjoner
- Relasjon i tilknytning til makt/avmakt, tvangs- og kontrolltiltak
- Samarbeid og taushetsplikt
- Konflikt og konfliktløsning

3.2 Tverrfaglig fordypning i psykososialt arbeid

30 studiepoeng

I denne fordypningsdelen skal studentene utvikle sin evne til å anvende kunnskap og forståelse fra felles innholdsdel, egen yrkesspesifikk teori og arbeidsmetode, personlig yrkes- og livserfaring og personlig kompetanse i samspill med bruker, pårørende og system. Hensikten er at den enkelte skal kunne delta i et forpliktende samarbeid med det mål at mennesker med psykiske lidelser kan øke sin livskvalitet og mestring i hverdagen.

Psykososialt arbeid baserer seg på en forståelse av psykiske problemer der de relasjonelle aspektene vektlegges. For å oppnå forbedret livskvalitet er det viktig å fokusere på brukernes samhandling med andre mennesker; pårørende, kollegaer og venner, og innenfor det nettverk et lokalsamfunn utgjør. Relasjonen mellom yrkesutøver og bruker, pårørende og samarbeidspartnere forøvrig er også virkemiddel i endringsarbeidet.

Sentralt i psykososialt arbeid er evne til å etablere og vedlikeholde relasjoner bygget på respekt, varme, innlevelse og ekthet, og som stimulerer egenaktivitet, livsmot og håp hos brukerne. Studentene skal tilegne seg slik kompetanse gjennom ny kunnskap, refleksjon og trening. Det skal legges vekt på å videreutvikle den personlige kompetanse, oppøve evnen til å lytte og medoppleve og til å samhandle med enkeltindivider, familier og grupper. Studentene skal videre utvikle sin evne til å forholde seg til etater og organisasjoner og i samspill med brukerne fremme deres interesser .

Samarbeid og teamarbeid er viktig i psykisk helsearbeid. I fordypningsdelen skal det legges vekt på å øke forståelsen for hva som er felles og hva som er spesielt for hver av faggruppene. Evnen til å inngå i et forpliktende samarbeid mellom yrkesgruppene sammen med brukerne skal oppøves. Det skal være rom for at studentene kan velge å fordype seg i forhold til aldersgrupper, problemområder, ulike institusjonstyper eller etater, eller i forhold til individuelt-, gruppe- eller lokalsamfunnsarbeid.

Studiet skal bidra til at studentene kan systematisere brukeres erfaringer og behov og presentere dem for besluttsende myndigheter.

Delemne 2A Faglig fundament; teori og etikk

12 studiepoeng

Det skal legges vekt på at studentene bevisstgjøres sitt teoretiske og faglige fundament fra eget fag, fra felles innholdsdel og ut fra personlig livs- og arbeidserfaring. Studentene skal utvikle sin evne til å vurdere og handle i faktiske situasjoner og fra ulike perspektiv. Dette omfatter brukerperspektiv, storsamfunn- og lokalsamfunnsperspektiv og personlig og eget fags perspektiv. De skal kunne utrede konsekvenser av alternative handlingsmåter og begrunne egne valg. Det er et krav at slike perspektiver og handlingsmåter både skal prøves ut og evalueres i samhandling med brukere og andre faggrupper.

Sentrale tema er:

- Eget fags teorier og arbeidsmåter i psykisk helsearbeid
- Relasjonen som basis for omsorg, hjelp og behandling i utøvelse av psykisk helsearbeid
- Forståelse, vurdering og handlingsalternativer ut fra ulike perspektiver
- Begrunnelser for og konsekvenser av ulike handlingsvalg og ulike tiltak
- Ethiske dilemma knyttet til utøvelse av psykisk helsearbeid

Delemne 2B Utvikling og utøvelse av relasjonskompetanse

18 studiepoeng

Studentene skal gjennom teori og praksis få kunnskap, forståelse og erfaring fra eget arbeidsområde innenfor psykisk helsearbeid i og utenfor institusjon, knyttet til oppgaver ovenfor individ, grupper, familie og lokalsamfunn.

Studentene skal dyktiggjøre seg i mellommenneskelige ferdigheter. Spesielt skal de oppøve sin evne til direkte og klar kommunikasjon og til empati. De skal med utgangspunkt i egen fagkompetanse utføre problemløsende arbeid; identifisere behov, igangsette og evaluere tiltak i samhandling med pasient/bruker. Studentene skal i studiet møte de utfordringene som ligger i forskjellige roller og posisjoner mellom hjelper og bruker; der det er nødvendig å forholde seg til faktorer som makt, kultur, organisasjon osv.

Studentene skal utvikle sin kreativitet og sin evne til å forholde seg fleksibelt og dynamisk i ulike situasjoner. De skal utvikle intuisjon og evne til å oppfatte og forstå hva brukere opplever, oppfatter og forstår. Studentene skal utfordres til å bruke seg selv i samhandling med brukere. Det krever bevissthet på egne behov og grenser, så vel som brukernes.

Studentene skal motiveres til å fremme brukernes interesser i lokalsamfunnet, og lære seg arbeidsmåter som kan tilføre lokalsamfunnet kunnskap om psykiske lidelser.

Sentrale tema:

- Psykisk helsearbeid i og utenfor institusjon; ulike krav til relasjonskompetanse
- Relasjonskompetanse knyttet til arbeid med individ, gruppe, familie og lokalsamfunn
- Oppøving av mellommenneskelige ferdigheter i samhandling og samarbeid
- Bruker - hjelperfellesskapet; utforsking av roller og posisjoner
 - Bevisstgjøring av personlig og faglig kompetanse
 - Bevisstgjøring av egen rolle i samhandling med brukere
- Ekspressive og kreative uttrykksformer til fremme av egen kreativitet og intuisjon
- Bevisstgjøring og bearbeiding i forhold til nærhet-distanse
- Arbeidsmåter i gruppearbeid og lokalsamfunnsarbeid
- Systematisere, dokumentere og formidle behov

3.3 Fagspesifikk fordypning i sykepleie

30 studiepoeng

I denne fordypningsdelen skal studentene utvikle sin evne til å anvende kunnskap og forståelse fra felles innholdsdel, sykepleiefaglige teorier og arbeidsmåter, personlig yrkes- og livserfaringer og personlig kompetanse i samspill med bruker/pasient, pårørende og system.

Fagspesifikk fordypning i sykepleie skal utvikle studentenes bevissthet om sykepleierens rolle i en tverrfaglig kontekst innen området psykisk helsearbeid. Studentenes evne til å vurdere hvordan ulike arenaer påvirker utøvelsen av psykiatrisk sykepleie skal vektlegges, og de skal få øvelse i å intervensjonere på flere nivåer, i og utenfor institusjon.

Studentene skal kunne analysere sammenheng mellom syn på psykiske problemer, ulike modeller i behandling, og konsekvenser av valg av intervensjon ovenfor mennesker som har psykiske problemer

Det skal legges vekt på at studentene utvikler sin evne til å mestre mellommenneskelige og problemløsende ferdigheter, og oppøver sin relasjonskompetanse.

Studiet skal bidra til at studentene kan systematisere brukeres erfaringer og behov og presentere dem for besluttsende myndigheter.

Delemne 3A Faglig fundament; teori og etikk

12 studiepoeng

Delemnet tar sikte på at studentene skal kunne vurdere ulike teoretiske begreper innen sykepleie og kunne ta hensyn til disse i psykisk helsearbeid. Aspekter som makt og avmakt, tvang f.eks. innen ernæring og medisinerings versus autonomi, respekt og likeverd er sentrale områder.

Studentene skal kjenne til psykiatrisk sykepleies utvikling og kunne sette seg inn i og anvende forskningen, de ulike behandlingsmodellene og den erfaringsbaserte kunnskapen i faget.

Sentrale tema:

- Omsorg og omsorgsfilosofi som basis for forståelse og utøvelse av psykiatrisk sykepleie
- Psykiatrisk sykepleies faglige fundament knyttet til historie, teori, vitenskap og erfaringsbasert kunnskapsutvikling i sykepleie
- Sykepleierens rolle i ulike kontekster, og spesielt i tverrfaglig psykisk helsearbeid
- Medikamentell behandling
- Ernæringsproblemer
- Rusproblematikk
- Yrkesetiske dilemma knyttet til sykepleie innenfor psykisk helsearbeid

Delemne 3B Kompetanseutvikling og fagutøvelse

18 studiepoeng

Studentene skal gjennom teori og praksis få kunnskap, forståelse og erfaring fra sykepleiens funksjons- og arbeidsområder innenfor psykisk helsearbeid i og utenfor institusjon.

Funksjonsområdene knyttes til terapeutisk, koordinerende og pedagogisk virksomhet ovenfor individ, grupper, familie og samfunn.

Studentene skal oppøve sine mellommenneskelige ferdigheter. Spesielt skal de oppøve sin evne til direkte og klar kommunikasjon og til empati. De skal øve seg i problemløsning; identifisere behov, igangsette og evaluere tiltak i samhandling med pasient/bruker. Studentene skal i studiet møte de utfordringene som ligger i forskjellige roller og posisjoner mellom hjelper og bruker; der det er nødvendig å forholde seg til makt, kultur, organisasjon osv.

Sentrale tema:

- Sykepleie innenfor og utenfor institusjon
- Etablering, vedlikehold og avslutning av relasjoner som skal fremme økt selvfølelse og mestring
- Utredning av behov og valg av handlingsalternativer
- Trening, undervisning, samtaler og samvær med pasienter
- Ulike teknikker som grensesetting, skjerming mv.
- Sykepleierens rolle i et forpliktende samarbeid med brukere, pårørende og andre yrkesgrupper
- Dokumentasjon og formidling
- Bevisstgjøring og videreutvikling av personlige og faglige kvalifikasjoner

3.4 Fagspesifikk fordypning i sosialt arbeid

30 studiepoeng

I denne fordypningsdelen skal studentene utvikle sin evne til å anvende kunnskap og forståelse fra felles innholdsdel, sosialarbeiderfagernes teorier og arbeidsmåter, personlig yrkes- og livserfaringer og personlig kompetanse i samspill med bruker/pasient, pårørende og system.

Fagspesifikk fordypning i sosialt arbeid skal utvikle studentenes evne til å analysere de spesielle utfordringer sosiale problemer kan forårsake eller forsterke når mennesker har psykiske problemer og oppøve evne til å arbeide målrettet med å forebygge, redusere eller løse sosiale problemer ovenfor individ, grupper, familie og nærmiljø.

Det skal legges vekt på å øke studentenes evne til å analysere betydningen av ulike modeller i behandling og syn på psykiske problemer, og analysere og vurdere sammenhengen mellom brukergruppers behov og konsekvenser av sosialpolitiske virkemidler innen psykisk helsevern.

Studiet skal bidra til at studentene kan systematisere brukeres erfaringer og behov og presentere dem for besluttsende myndigheter.

Delemne 4A Faglig fundament; teori og etikk

12 studiepoeng

Studentenes forståelse for hvordan endringer i menneskers livssituasjon kan forårsake og forsterke psykososiale problemer skal vektlegges. Studentene skal kunne vurdere konsekvenser av sosialpolitisk lovgivning og virkemidler, og se disse i relasjon til endring av samfunnsmessige rammebetingelser og klientgrupper. Aspekter som makt og avmakt, solidaritet, tvang innen f.eks. rusmisbruk og barneomsorg versus autonomi er sentralt.

Sentrale tema:

- Sammenhenger mellom samfunnsutviklingen, sosiale problemer og psykiske lidelser
- Aktuell sosialpolitisk lovgivning og aktuelle virkemidler i psykisk helsearbeid
- Klientøkonomi, bolig og arbeidslivsspørsmål
- Barnevern og psykiske lidelser i familien
- Psykiske lidelser og rusproblematikk
- Sammenhengen mellom behov, arbeidsmåter, oppgaver og ansvar
- Yrkesetiske dilemma knyttet til fagutøvelsen

Delemne 4B Kompetanseutvikling og fagutøvelse

18 studiepoeng

Studentene skal tilegne seg kunnskap, forståelse og erfaring fra sosialarbeidernes arbeidsområder og arbeidsmåter i psykisk helsearbeid i og utenfor institusjon. Arbeidsområdene og arbeidsmåtene skal rette seg mot individer, grupper, familier og nærmiljøer og knyttes til de ulike livssituasjoner disse kan være i.

Studentene skal utvikle sin personlige og faglige kompetanse i å samhandle med brukere, pårørende og andre yrkesgrupper, med sikte på å påvirke livsmiljø og livsmuligheter, og legge til rette for vekst og utvikling.

Studentene skal videreutvikle sine mellommenneskelige ferdigheter. Spesielt skal de oppøve sin evne til direkte og klar kommunikasjon og til empati. De skal øve seg i problemløsning; identifisering av behov, igangsetting og evaluering av tiltak i samhandling med pasient/bruker. Studentene skal i studiet møte de utfordringene som ligger i forskjellige roller og posisjoner mellom hjelper og bruker; der det er nødvendig å forholde seg til makt, kultur, organisasjon osv.

Studiet skal bidra til å gjøre studentene i stand til å systematisere brukeres erfaringer og behov og presentere dem for besluttsende myndigheter.

Sentrale tema:

- Sosialarbeiderens oppgaver i psykisk helsearbeid i og utenfor institusjon
- Evne til å etablere, vedlikeholde og avslutte relasjoner i psykisk helsearbeid, med sikte på økt selvfølelse og mestring
- Utredning av behov og valg av handlingsalternativer
- Ulike teknikker som støtte, motivering og konfrontering mv.
- Mellommenneskelige og relasjonelle ferdigheter
- Sosialarbeiderens rolle i et forpliktende samarbeid med brukere, pårørende og andre yrkesgrupper
- Systematisering og videreformidling av kunnskap
- Bevisstgjøring og utvikling av personlige og faglige kvalifikasjoner

3.5 Fagspesifikk fordypning i fysioterapi

30 studiepoeng

Gjennom fagspesifikk fordypning i fysioterapi skal studentene erfare og tilegne seg kunnskap om menneskets kroppslige læringsprosesser slik at de kan hjelpe mennesker med psykiske problemer til selv å utvikle egen kropps- og selvforståelse. Slik utvikling kan skje gjennom påvirkning av muskulære spenningsforstyrrelser, vegetative reaksjoner og hemninger i pust og bevegelse. Dette krever forståelse for at mennesker fra ulike kulturer og miljøer og med

ulike psykiske lidelser kan ha ulike oppfatninger av egen kropp og livssituasjon. De nonverbale signaler kan variere samtidig som synet på nærhet og avstand kan være forskjellig.

Fysioterapi til mennesker med psykosomatiske og psykiske lidelser

Fordypningssemnet skal gi grunnlag for å undersøke, behandle, forebygge og rehabilitere mennesker med psykosomatiske og psykiske helseproblemer ut fra en fysioterapifaglig forståelse.

Studentene skal kunne gjennomføre undersøkelser og funksjonsvurderinger. De skal videre kunne analysere samspillsbevegelser og mestre ulike behandlingsmetoder som bedrer menneskers funksjonsevne og mulighet for livsutfoldelse, og forene disse for å møte sammensatte helseproblemer i et tverrfaglig perspektiv .

Utfordringen er å ivareta biomekaniske og nevrofysiologiske perspektiver og sette dem inn i en større sammenheng der sosiokulturelle og eksistensielle faktorer integreres. Kunnskapen om hvordan kroppslige reaksjoner og sykdommer henger sammen med menneskers opplevelsesverden og livssituasjon skal utdypes. Oppgaven er å utvikle forståelse for og konkret kompetanse i å forholde seg til kroppslig funksjon som sammensatte fenomener.

Delemne 5A Undersøkelles- og funksjonsvurderinger

9 studiepoeng

Delemnet tar sikte på at studenten skal kunne gjennomføre undersøkelser og vurderinger av pasientens/klientens kroppsfunksjon i samspill med hans opplevelser og omgivelsene. Studenten skal kunne analysere disse ut fra ulike tradisjoner og retninger slik at relevant behandling kan gjennomføres. Det legges vekt på klargjøring av teoretisk forankring og syntesedannelse mellom ulike faglige orienteringer.

Sentrale tema:

- Analyse av behandlingsforutsetninger, motivasjon og kroppslige ressurser
- Indikasjoner og kontraindikasjoner for behandling
- Ny, aktuell forskning om undersøkelses- og funksjonsvurderinger

Delemne 5B Individrettet arbeid

12 studiepoeng

Delemnet tar sikte på at studenten skal kunne veilede pasienter i oppøving av evnen til å være "her og nå" og styrke varhet for kroppslige signaler. Dette for å sikre pasienten et funksjonelt bevegelsesreportoar f.eks. ved hjelp av psykomotorisk fysioterapi og basal kroppskjennskap. Det skal legges vekt på etablering, vedlikehold og avvikling av behandlingsalliansen, hvor terapeutisk holdning og -prosess er sentrale begreper det skal legges innhold i. Studentene skal få erfaring i opplevelsesaspektet ved selv å være under slik behandling.

Sentrale tema:

- Funksjonsevne
- Bevegelseskvalitet
- Kroppsopplevelser

- Oppmerksomhet og evne til å være “her og nå”
- Emosjonelle og relasjonelle aspekter
- Livskvalitet og eksistensielle perspektiver

Delemne 5C Grupperettet arbeid

9 studiepoeng

Delemnet fokuserer på den individuelle oppfatning av egen kropp og seg selv som person i relasjon til andre mennesker. Studenten skal kunne formidle kunnskaper og veilede i grupper og være bevisst på ulike gruppestrukturer, gruppedynamikk og gruppeprosesser. Det legges vekt på menneskers samhandling, nærhet og avstand til andre mennesker. Gruppemetoder fra ulike bevegelsestradisjoner skal vektlegges. Studentene skal videre kunne vurdere og ta i bruk nye, relevante metoder innen gruppetilnærminger.

Sentrale tema:

- Fysioterapigrupper; strukturer og prosesser
- Gruppeledelse og ulike arbeidsmetoder
- Observasjoner og evaluering av gruppesesjoner
- Terapeutisk samtale om egenopplevelser i fysioterapigrupper

4 ARBEIDSFORMER

Videreutdanningen skal være et helhetlig studium med et omfang på 60 studiepoeng. Felles innholdsdel utgjør 30 studiepoeng. Det forutsetter en tverrfaglig sammensatt studentgruppe, og undervisningen skal legge et felles grunnlag for alle yrkesgruppene. 15 studiepoeng av felles innholdsdel skal gjennomføres først. De resterende 15 felles studiepoeng kan legges senere i studiet.

Hvert studiested må tilby tverrfaglig fordypning i psykososialt arbeid, og kan i tillegg tilby en eller flere fagspesifikke fordypninger. Høgskolen redegjør for sine fordypningstilbud i fagplaner og utlysningstekst. Høgskolen skal også redegjøre for eventuell organisering i mindre enheter og rekkefølgen av disse. Studiet kan organiseres som heltids- eller deltidsstudium.

Høgskolen kan bestemme om studentene ved opptak må velge fordypningsenhet, eller om det kan skje senere i studiet.

Studiet er en yrkesrettet utdanning med vekt på praktiske ferdigheter og klinisk kompetanse. Dette må ivaretas gjennom varierte arbeidsmåter og ferdighetstrening. Studentaktive og tverrfaglige arbeidsformer vektlegges.

Praksisstudier, brukerrettet prosjektpraksis og ferdighetstrening er del av den fagspesifikke enheten på 30 studiepoeng og skal utgjøre minimum 15 studiepoeng. Studiets mål om relasjons- og omsorgskompetanse og tverrfaglig samarbeid skal ivaretas. Høgskolen skal tilrettelegge for at studentene i praksisstudiene eller i prosjektpraksis må arbeide i et tverrfaglig fellesskap/team. Høgskolen skal formulere mål for praksis og fastsette kriterier for godkjenning av den. Praksisstudier, prosjektpraksis og ferdighetstrening skal være veiledet. Høgskolen godkjenner veiledere.

Studentene skal utarbeide en *skriftlig oppgave*. Det er et krav til oppgaven at teoretisk kunnskap anvendes på praktiske spørsmål knyttet til arbeid med mennesker med psykiske lidelser. Oppgavens tema skal godkjennes av høgskolen.

5 KRAV TIL UNDERVISNINGSPERSONALET

Høgskolen er ifølge lov om universiteter og høyskoler ansvarlig for at undervisningen er basert på det fremste innen forskning og erfaringskunnskap på det aktuelle fagfelt. Det forutsetter at høgskolen benytter undervisningspersonale med formell kompetanse og erfaring fra de aktuelle fagområdene.

FORSKRIFT TIL RAMMEPLAN FOR VIDEREUTDANNING I PSYKISK HELSEARBEID

Fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet 1. desember 2005 med hjemmel i lov av 1. april 2005 nr. 15 om universiteter og høyskoler.

§ 1 Faglig innhold

Videreutdanning i psykisk helsearbeid består av en fellesdel på 30 studiepoeng og en valgfri fordypningsenhet på 30 studiepoeng, i alt 60 studiepoeng.

Fellesdelen skal inneholde følgende deler med angitte studiepoeng:

1. Mennesket, psykiske lidelser og det sosiale miljøet	12 studiepoeng
2. Organisering av tjenestene for mennesker med psykiske lidelser	9 studiepoeng
3. Kommunikasjon, samhandling og konfliktløsning	9 studiepoeng

Fordypningsenhetene er:

- Tverrfaglig fordypning i psykososialt arbeid
- Fagspesifikk fordypning i sykepleie
- Fagspesifikk fordypning i sosialt arbeid
- Fagspesifikk fordypning i fysioterapi

Fordypning skal innebære:

- a) teoretisk utdypning innen det aktuelle fordypningsområdet
- b) utvidet forståelse for eget fag og egen yrkesgruppes rolle i psykisk helsearbeid
- c) handlingskompetanse med basis i eget fag, arbeids- og livserfaring
- d) videreutvikling av den enkeltes personlige og faglige kompetanse

§ 2 Fastsetting av fagplan

Bestemmelser om det faglige innholdet i emnene og fordypningsenhetene utover det som følger av rammeplanen, fastsettes av høgskolens styre og inntas i en fagplan.

§ 3 Organisering

Høgskolen må tilby enheten tverrfaglig fordypning i psykososialt arbeid og kan i tillegg tilby en eller flere fagspesifikke fordypningsenheter.

Dersom høgskolen tilbyr en eller flere fagspesifikke fordypningsenheter, skal et visst antall studiepoeng i fellesdelen gjennomføres først og gi et felles grunnlag for ulike yrkesgrupper. Høgskolens styre fastsetter nærmere bestemmelser.

§ 4 Praksis og skriftlig oppgave

Praksisstudier/brukerrettet prosjektpraksis/ferdighetstrening inngår i fordypningsenheten på 30 studiepoeng og skal utgjøre minimum 15 studiepoeng.

Høgskolens styre spesifiserer målene for den praksisform som velges i fagplanen, og fastsetter kriterier for vurdering av studentenes mestring i praksis.

Form, innhold og plassering i studieforløpet fastsettes av høgskolens styre og inntas i fagplanen.

Høgskolens styre utarbeider nærmere retningslinjer og er ansvarlig for tilrettelegging og gjennomføring av praksis.

Det skal utarbeides en skriftlig oppgave i et relevant faglig emne. Høgskolens styre fastsetter nærmere bestemmelser om oppgaven.

§ 5 Interne vurderingsordninger

Høgskolens styre fastsetter vurderingsordninger, herunder hvilke krav som må være oppfylt før studenten kan gå opp til eksamen eller fortsette i studiet, og hvilke eksamener og prøver som skal være bestått før en student kan starte i praksis. Praksis må være godkjent før en student kan fremstille seg til avsluttende eksamen.

§ 6 Eksamensbestemmelser

Eksamen organiseres og gjennomføres innenfor rammene av den eksamensforskrift med utfyllende regler som fastsettes ved den enkelte høgskole.

Det skal avlegges en prøve i felles innholdsdel og en avsluttende prøve som skal omfatte kunnskaper fra hele studiet. Eksamensformen skal reflektere arbeidsformene som er brukt i studiene.

Høgskolens styre fastsetter om den skriftlige oppgaven skal inngå som en del av den avsluttende eksamen.

§ 7 Vurderingsuttrykk

Høgskolens styre fastsetter vurderingsuttrykk innen de rammer som er gitt ved egen forskrift, jf. lovens § 3-9 (6). Ved vurdering av praksis skal benevnelsen bestått/ikke bestått nyttes.

§ 8 Karakterutskrift

Det utstedes karakterutskrift til studenter som har bestått videreutdanningen. Av karakterutskriften skal det fremgå hvilke prøver som er avlagt med angivelse av omfang, resultat og når de er avlagt. Det skal videre fremgå at studenten har gjennomført og bestått obligatorisk praksis.

Tittelen på den skriftlige oppgaven skal fremgå av karakterutskriften.

§ 9 Opptakskrav

Krav til opptak er 3-årig helse- eller sosialfaglig utdanning på høgere nivå og minst ett års relevant yrkespraksis etter fullført utdanning.

Søkere med 2-årig høgere helse- eller sosialfaglig utdanning etter tidligere rammeplaner kan også tas opp. Søkere med en annen 3-årig høgskole- eller universitetsutdanning kan etter særskilt vurdering tas opp til den tverrfaglige fordypningsenheten i psykososialt arbeid.

Krav til opptak til de fagspesifikke fordypningene er 3- eller 2-årig høgere grunnutdanning i de respektive fagene.

Høgskolens styre kan selv fastsette utfyllende bestemmelser.

§ 10 Ikrafttreden

Denne forskrift trer i kraft straks.